

Válságok Közép-Afrikában II. – Polgárháború a Közép-afrikai Köztársaságban

Előző tanulmányunkban¹ – alig egy héttel a kirobbanása után – a dél-szudáni konfliktus körülményeit vizsgáltuk meg, és igyekeztünk azt regionális dimenzióban értelmezni. Elemzésünk ezúttal a Közép-afrikai Köztársaság hasonlóan régi hagyományokkal rendelkező válságát vizsgálja, amelynek normalizálása az egyre intenzívebb nemzetközi szerepvállalás ellenére sem tűnik egyszerű feladatnak.

A konfliktus előzményei és keretei

A világ jelentős része – hasonlóan Dél-Szudánhoz – csak 2013 decemberében figyelt fel a Közép-afrikai Köztársaságban zajló eseményekre, amikor a muszlim és keresztény milíciák közti gyűlölködés véres összecsapásokba torkolt a főváros, Bangui utcáin. Az atrocitásokban december 9-ig legkevesebb 400-an veszítették életüket.² A nemzetközi szereplők látszólag gyorsan reagáltak az eseményekre: a döntés a francia csapatok létszámának növeléséről³, illetve az ENSZ BT 2013. december 5-én elfogadott 2127-es számú határozata a nemzetközi békefenntartó kontingens (*African-led International Support Mission in the CAR – MISCA*) telepítéséről⁴ azt a látszatot keltette, hogy a világszervezet és a nagyhatalmak végre határozottan reagálnak egy harmadik világbeli konfliktusra. Ugyanakkor a vájtfülűekben felmerülhetett a kérdés, hogy miért is állomásoztak már eleve francia és afrikai katonák az országban, ha a konfliktus ennyire új? Alaposabban szemügyre véve az ország történetét hamar egyértelművé válik, hogy a különféle frakciók közti küzdelem legalább olyan régi gyökerekre vezethető vissza, mint a dél-szudáni konfliktus.

A Közép-afrikai Köztársaság története sokkal inkább bővelkedett a negatív szenzációkban, mint a pozitív eredményekben. Az ország életében gyorsan váltották egymást a különféle államelnökök, akik az esetek többségében puccsal kerültek hatalomra, amíg maguk is áldozatul nem estek az ellenük szervezkedő csoportoknak. A kevés kivétel egyike volt Ange-Félix Patassé, aki 1993 és 2003 között választott államfőként vezette az országot. A „demokratikus” legitimitás sem segítette azonban elő az ország modernizációját és fejlődését, a Közép-afrikai Köztársaság továbbra is csupán egy földrajzi fogalom volt, semmint működő állami entitás. Éppen ezért az új elnökaspiráns, Francois Bozizé élvezte a külföld, mindenekelőtt Csád támogatását puccsa végrehajtásában. A sors iróniája, hogy egy évtizeddel később ugyanaz az Idriss Déby csádi elnök ásta alá Bozizé hatalmát, aki 2003-ban hatalomra segítette.⁵

Bozizé – elődjéhez hasonlóan – tíz éves uralma alatt semmiféle kézzelfogható eredményt nem volt képes felmutatni. Az államfő a saját etnikumán, a gbaya népcsoporton alapuló uralmat épített ki, a kulcspozíciók jelentős részét Bozizé közvetlen családtagjai kapták meg. Az országban uralkodó viszonyokat jól jellemezte, hogy az elnök nem járult hozzá a hadsereg modernizációjához és nehézfegyverekkel való ellátásához, mivel úgy gondolta, hogy az ilyen módon megerősítve veszélyeztetné hatalmát. Ahogy az International Crisis Group beszámol róla, Bozizé állítólag ezt mondta fiának, aki akkoriban a védelmi miniszteri posztot töltötte be: „*Ha megadod*

¹ Marsai Viktor: *Válságok Közép-Afrikában I. – Dél-Szudán a polgárháború szélén*. SVKK Elemzések, 2013/18.

² John Irish – Daniel Flynn: [French troops may find Central African Republic mission easier than Mali](#). Reuters.com, 2013. 12. 09.

³ John Irish – Daniel Flynn: [French troops in Central African Republic to reach 1,600 on Saturday: Hollande](#). Uk.news.yahoo.com, 2013. 12. 07.

⁴ [UNSC Resolution 2127](#).

⁵ [Central African Republic – Priorities of the Transition](#). Crisisgroup.org, 2013. 06. 11.

[a hadseregnek] mindazt a felszerelést, amit kérnek tőled, biztos lehetsz benne, hogy négy órán belül puccsot szerveznek ellenem.⁶

Mindeközben óriási szükség lett volna bevethető, ütőképes haderőre, a különböző belpolitikai szereplők ugyanis meglehetősen türelmetlennek bizonyultak Bozizéval szemben: 2004-ben az egyik legerősebb szervezet, az UFDR (Demokratikus Erők Uniója az Egységért – *Union des Forces Démocratiques pour le Rassemblement*) Michael Djotodia vezetésével háborút hirdetett a központi kormány ellen.⁷ Djotodia és fegyveresei azokat az állami ellenőrzés nélküli „szürke zónákat” használták ki, amelyek különösen az ország északkeleti tartományaiban, Vakagában, Haute-Kottóban és Bamingui-Bangoranban alakultak ki.⁸ A területnek – Csád és Szudán közelségének köszönhetően – a szövetséges milíciák szabad áramlása mellett azért is volt jelentősége, mert itt található az ország legnagyobb gyémántbányái. A drágakő már a 2004–2007-es harcokban is fontos szerepet játszott, és sokak szerint a Szeleka 2012-es offenzíváját is az illegális gyémántkereskedelemből finanszírozták.⁹ Hasonlóan fontos pénzügyi forrást biztosított az illegális elefántcsont-kereskedelem: a líbiai polgárháború hatására a feketepiacon felbukkanó nagy kaliberű fegyverek óriási veszteségeket okoztak az elefántpopulációban az elmúlt években.¹⁰ A nagy testű állatok elejtése a fegyveres csoportok élelmezése szempontjából sem volt mellékes.¹¹ Az északi tartományok azért is álltak Djotodia mögé, mert a Közép-afrikai Köztársaság más területeire jellemző keresztény dominanciával szemben itt a muszlimok vannak többségben. Bár nem érdemes túldimenzionálnunk ezt a kérdést, a közös vallási hovatartozás is elősegítette a csádi és szudáni fegyveresek bekapcsolódását a közép-afrikai harcokba. A legfontosabb ösztönző azonban kétségkívül az anyagi haszonszerzés volt.

A Közép-afrikai Köztársaság szempontjából mindebből a fegyveres csoportok korlátlan proliferációja volt a legrombolóbb. A már említett szereplők mellett 2008-tól az eredetileg Ugandában tevékenykedő Úr Ellenállás Hadserege (*Lord Resistance Army – LRA*) is fokozta tevékenységét az országban. Az LRA üldözésére többször is felbukkantak ugandai, illetve – az őket tanácsadóként kísérő – amerikai csapatok az országban. A különféle két-, illetve többoldalú katonai megállapodásokkal, amelynek keretében francia (*L'Opération Boali*)¹², illetve a környező afrikai államok katonái (FOMUC, MICOPAX) érkeztek az országba, Bangui kvázi beismerte, hogy külföldi erők jelenléte nélkül képtelen fenntartani a rendet és a stabilitást.¹³ Mindezeket szem előtt tartva nem csoda, hogy Bozizé megbecsültsége hamar a mélypontra zuhant, s nem csupán saját lakossága, hanem a külföldi szereplők szemében is.

A 2004 és 2007 közötti „bozótháború” során Bozizé – erős francia támogatással – még meg tudta őrizni hatalmát. Nagy segítséget jelentett számára az is, hogy az ellene fellépő csoportok – az UFDR, a CPJP (Hazafiak Gyűlése az Igazságért és a Békéért – *La Convention des Patriotes pour la Justice et la Paix*), valamint a kisebb jelentőségű szervezetek, mint az APRD (Népi Hadsereg a Demokrácia Helyreállításáért – *L'Armée Populaire pour la restauration de la démocratie*) vagy az MLCJ (Közép-afrikai Felszabadítók Mozgalma az Igazságért – *Le Mouvement des libérateurs centrafricains pour la justice*) – közti koordináció szegényes volt, és a csoportok együttes ereje sem haladta meg a néhány száz főt. A három éven át tartó háború

⁶ Uo. 4–5. o.

⁷ Djotodia a megbuktatott elnök, Ange-Félix Patassé adminisztrációjában szolgált. Összesen tíz évet töltött a Szovjetunióban, ahol közgazdaságtant tanult. Hazatérése után a Tervezési, majd a Külügyminisztériumban kapott munkát, amelynek keretében konzulként szolgált a szudáni Nyalában, ahol nagy hasznát vette a külföldi tanulmányai alatt megszerzett nyelvtudásnak. Egyes források szerint erre az időszakra vezethető vissza a különféle szudáni és csádi milíciákkal kiépített jó kapcsolata, akik később a Szeleka magját alkották. [Profile: Central African Republic's Michel Djotodia. BBC.co.uk, 2014. 01. 27.](#)

⁸ [Central African Republic – Priorities of the Transition](#), 1. o.

⁹ Uo. 7–8. o.

¹⁰ Michelle Nichols: [Libya war weapons may be killing central Africa elephants: UN. Reuters.com, 2013. 05. 20.](#)

¹¹ [Central African Republic – Priorities of the Transition](#), 19. o.

¹² [L'Opération Boali. Ministère de la Défense, 2014. 01. 21.](#)

¹³ [Central African Republic – Priorities of the Transition](#), 4. o.

alatt mindenesetre a *Human Rights Watch* szerint több százan vesztették életüket, tízezer lakóhelyet pusztítottak el, és több mint 200 ezer embert űztek el otthonából.¹⁴ A különféle harcoló felekkel Bangui 2007–2008 során egyenként kötött békét. Bozizé számára fontos ütköztetés volt, hogy sikerült elérnie Porto-Novónál, hogy a benini száműzetésben élő, a felkelés fő szócsövének és koordinátorának számító Djotodiát letartóztassák. A lázadó politikust szóvivőjével, Abakar Sabone-nal együtt csak 2008 februárjában engedték el, amikor szervezete, az UFDR békét kötött Bozizéval.¹⁵

A 2007–2008-as megállapodások azonban nem hoztak radikális változást. Az elnök fő célja továbbra is hatalmának biztosítása maradt, és nem sokat törődött az ország fejlődésével. A születéskor várható élettartam harminc év alatt nem javult (sőt 49 évről 48-ra csökkent), miként jelentősen (909 dollárról 722 dollárra) csökkent az egy főre jutó bruttó nemzeti össztermék is, és a kormányzat befolyása továbbra is csak a nagyobb városokra és a gbayasok által lakott területre korlátozódott.¹⁶ Nem csoda, hogy az *International Crisis Group* szerint a 2012 szeptemberében újult erővel kitört felkelés és a Szeleka megalakulása inkább csak tünete, semmint okozója volt a válságnak. 2004–2007-hez képest ráadásul a különféle fegyveres frakciók szorosra zárták sorukat: míg a bozótháború idején a gulas többségű UFDR és a rungas etnikumhoz „húzó” CPJP fegyveresei gyakran egymás ellen is harcoltak, 2012–2013-ra már szövetségként kezdték meg a Bozizé elleni offenzívát.¹⁷

A 2012–2013-as polgárháború

Az új polgárháború nyitányának a CPJP–CPSK-páros¹⁸ Sibut, Damara és Dekoa elleni támadását tekinthetjük.¹⁹ Ennek során a felkelők különösebb nehézségek nélkül elsöpörték a kormányerőket, amelyek sok esetben harc nélkül tértek ki a támadás elől. Magát a Szeleka elnevezést először 2012 decemberében használta az akkor már az UFDR-rel kibővült csoport, amelyhez hamarosan csatlakozott még az FDPC (Közép-afrikai Nép Demokratikus Frontja – *Front démocratique du peuple centrafricain*) és az A2R is (Szövetség az Újjászületésért és az Újjáépítésért - *l'Alliance pour la renaissance et la refondation*), ezzel ötre növelve az ernyőszervezethez tartozó milíciák számát.²⁰

A Közép-afrikai Köztársaságban uralkodó helyzetet jól jellemezte, hogy a támadásra válaszul Bozizé is erőszakos megoldást keresett – a felekben fel sem merült, hogy tárgyalásztalnál vitassák meg a vitás ügyeket. Mint korábban említettük, az öt ellenzéki fegyveres csoport akciójában fontos szerep jutott a csádi és dárfúri milíciáknak, akik leginkább az anyagi haszonszerzés céljából csatlakoztak a felkeléshez.²¹ Az országban működő fegyvereseknél képzetesebb és tapasztaltabb külföldi harcosok mellett Bozizé sorsát hosszú távon az is megpecsételte, hogy a környező államok addig iránta tanúsított türelme is elfogyott: ez különösen korábbi pártfogójára, Idriss Débyre volt igaz. A csádi elnököt egyre nagyobb aggodalommal töltötte el az ország déli határainál állandósuló válsággóc: nem feledkezett meg az olajban gazdag csádi területek szeparatista törekvéseiről, s tartott tőle, hogy a Közép-afrikai Köztársaságban tapasztalható instabilitás hazájára is átkerül. Úgy tűnik, Débynek az sem volt ellenére, hogy a Szeleka vegye át a hatalmat Banguiban – legalábbis erre utalt, hogy kivonta csapatait az elnöki gárdából, és szaba-

¹⁴ Human Rights Watch: [State of Anarchy](#). 2007. 09. 14.

¹⁵ Amnesty International: [Human Rights in Central African Republic 2009](#). 2014. 01. 21.

¹⁶ [Central African Republic – Priorities of the Transition](#), 3. o.

¹⁷ Uo. 2–4. és 6. o.

¹⁸ Utóbbi szervezet (*Convention Patriotique pour le Salut du Kodro – Hazafias Csoport a Haza Megmentésére*) 2012 júniusában alakult, és viszonylag kis jelentőséggel bírt. Francis Kpatindé: [Centrafrique: pour qui roule la Seleka?](#) *RFI.fr*, 2012. 12. 31.

¹⁹ [Centrafrique/rébellion: un gendarme et deux civils tués dans une attaque proche de Bangui](#). *Reliefweb*, 2012. 11. 14.

²⁰ Uo.

²¹ [Central African Republic – Priorities of the Transition](#), 7. o.

don engedte a Szeleka több bebörtönzött harcosát is. Ugyanakkor a helyzet bonyolultságát mutatja, hogy 2012 decemberében mégiscsak a MICOPAX keretében telepített csádi katonák voltak azok, akik Bangui kapujában megállították a Szeleka offenzíváját, és – tárgyalásos útra terelve a konfliktust – három hónap haladékot adtak Bozizénak a helyzet rendezésére.²²

Külföldi nyomásra a felek 2013 elején tárgyalóasztalhoz ültek. Addigra a Szeleka vezető politikusa egyértelműen Djotodia lett. A libreville-i megállapodás értelmében a feleknek be kellett szüntetniük a fegyveres harcot. Bozizé 2016-ig megtarthatta pozícióját, de utána távoznia kellett volna a politikai életből. Bozizé abba is beleegyezett, hogy a saját pártja, a KNK által uralt Nemzetgyűlés szerepét korlátozzák a 2014-es parlamenti választásokig. Az addig hátralevő időben a parlament csak a legszükségesebb törvényeket fogadhatta el: a költségvetést, a fegyveres erők átszervezésére vonatkozó jogszabályokat, valamint a választási törvényt rendező rendelkezéseket. Ezen túlmentően a Szeleka miniszteri posztokat kapott a kormányban.²³

A megállapodást azonban egyik fél sem tartotta be, így a feszültség nem enyhült az országban. A tarthatatlan helyzetnek a Szeleka 2013. március 22-én megindított végső offenzívája vetett véget. Damara és Bossangoa hamar elesett, és 23-án már Bangui utcáin folytak a harcok. A kormánycsapatok és a velük szövetséges külföldi erők csak átmenetileg tudták lassítani a Szeleka térnyerését²⁴: 24-én a felkelők elérték az elnöki palotát, és Bozizé a Kongói Demokratikus Köztársaságba menekült. Az elnök támogatására érkezett dél-afrikai alakulatok súlyos veszteségeket szenvedtek a Szeleka fegyvereseivel vívott összecsapásban.²⁵ Csak a bangui nemzetközi reptér és a MICOPAX erők tábora maradt a francia, illetve afrikai békefenntartók ellenőrzése alatt. Látva ellenfele bukását, március 25-én Djotodia elnöknek nyilvánította magát. A Bozizé ellenzékéhez tartozó Nicolas Tiangaye miniszterelnök, akit a Szeleka Libreville eredményeképpen nevezhetett ki 2013 januárjában erre a posztra, megtarthatta hivatalát.²⁶

A nemzetközi szereplők ezzel lényegében kész tényekkel szembesültek. Az időközben Kamerunba utazó Bozizé már nem rendelkezett semmiféle hatalommal az országban, miközben a Szeleka komoly katonai erőt tudhatott maga mögött. Djotodia látszólag képes volt egységbe kovácsolni a különféle felkelő frakciókat, és az összeomlás szélére jutott Közép-afrikai Köztársaságban ez tűnt a legfontosabb feladatnak. Mindezek következményeként az ECCAS (Közép-afrikai Gazdasági Közösség – *Economic Community of Central African States*) tagállamai felülvizsgálták politikájukat, és 2013 áprilisában N'Djaménában igyekeztek keretek közé szorítani a Közép-afrikai Köztársaságban zajló folyamatokat. Az EU és az AU közvetítésével folyó tárgyalásokon látszólag pragmatikus kompromisszum született: az eredetileg három évre szóló átmeneti időszakot 18 hónapra szűkítették, a Bozizé-párti képviselők uralta nemzetgyűlést felváltotta a Nemzeti Átmeneti Tanács, amelynek a törvényhozás és az új alkotmány előkészítése volt a feladata. A Tanács döntött az átmeneti elnök személyéről is – a Djotodia híveivel feltöltött testület április 13-i első ülésén meg is választotta a Szeleka vezetőjét államfőnek. A lázadóvezérből elnökké előlépett Djotodia és miniszterelnöke arra használták fel frissen megszerzett legitimitásukat, hogy külföldi utak révén erősítsék meg pozíciójukat a szomszédos országokban. Az új rezsimmel szembeni kételyeket mindenestre jól jelezte, hogy az ECCAS 500-ról 2000 főre szerezte volna növelni az országban állomásozó afrikai békefenntartók számát.²⁷

A várva várt egyensúly helyett azonban a politikai mérleg most átbillent a Szeleka oldalára: az eddigi elhanyagolt régiók, a muszlim Vakaga és Bamingui-Bangoran domináns szerepbe kerültek a Nemzeti Átmeneti Tanácson belül. Az iszlám térnyerése a külpolitika terén is megjelent egyfajta „keleti nyitás” jegyében: Djotodia és Tiangaye igyekezett erősíteni a kapcsolatokat Szudánnal, Katarral, Szaúd-Arábiával, illetve az Egyesült Arab Emírségekkel. Mindez kiváltotta

²² Uo. 9. o.

²³ Uo. 13–14. o.

²⁴ [Central African Republic forces 'halt rebel advance'](#). *BBC.co.uk*, 2013. 03. 22.

²⁵ [Central African Republic: President Bozize flees Bangui](#). *BBC.co.uk*, 2013. 03. 24.

²⁶ [C. African Republic rebel chief to name power-sharing government](#). *Thomson Reuters Foundation*, 2013. 03. 26.

²⁷ [Central African Republic – Priorities of the Transition](#), 16–17. o.

a szomszédos államok, s nem csupán a keresztény Dél-Szudán és Uganda, hanem Csád aggodalmát is: a térségben semmi szükség sem volt egy esetleges szalafita befolyás alá kerülő újabb kormányzatra. Idriss Déby többször is felszólította Djotodiát, hogy a Közép-afrikai Köztársaság tartsa magát a szekuláris államiség hagyományához.²⁸

Az új államfőnek azonban – bármi is volt az elképzelése országának politikai irányultságáról – nem volt lehetősége megvalósítani elgondolásait. A biztonsági helyzet ugyanis 2013 nyarára sem konszolidálódott: a Szeleka harcosai rendszeresen szabad rablást folytattak Banguiban, s rettegésben tartották a vidéki területeket, a kormányzat pedig az üres államkasszából képtelen volt kielégíteni a milíciák egyre egyre növekvő mohóságát.²⁹ Bár az elnök – összhangban a n'djamenai megállapodás szellemével – szeptemberben hivatalosan föloszlatta a Szelekát, és tagjait integrálta a reguláris haderőbe³⁰, a milíciák konszolidációja nem járt sikerrel: a helyzet egyre inkább elmérgesedett, és a különféle fegyveres csoportok szabadon fosztogathattak az ország különböző területein. Ekkor vált egyértelművé, hogy a Szeleka vezetőjének sincs tényleges hatalma saját milíciái felett, és a remélt stabilitás helyett folytatódott a káosz. Mindehhez nagyban hozzájárult az állami struktúrák szinte teljes hiánya, amely továbbra is lehetetlenné tett mindenféle érdemi belső fejlődést. Eddigre már csaknem 400 ezer ember menekült el lakóhelyéről a „bozótba”, 70 ezer pedig a környező államokban keresett menedéket.³¹

Miután a politikai elit képtelennek bizonyult kezelni a válságot, az ország lakossága a saját kezébe vette a dolgok irányítását. Az ősz folyamán a Szeleka-ellenes érzelmek egyre inkább átfordultak muszlimellenes attitűdbe, amelynek veszélyeire az ENSZ már októberben felhívta a belső és külső szereplők figyelmét.³² Ekkor gyorsult fel az úgynevezett antibalaka (antimacséta) elnevezésű keresztény fegyveres csoportok szerveződése, amelyek kezdeti célja a keresztény csoportok megóvása volt a Szeleka ernyője alá tartozó muszlim fegyveresek garázdálkodásától.³³ Bár mint láttuk, és a későbbiekben részletesen megvizsgáljuk, az ország területén több művelet is folyt, azok nem voltak képesek kezelni a kialakult helyzetet – amit egyébként mandátumuk nem is tett volna lehetővé. Ilyen körülmények között csak idő kérdése volt, hogy mikor tör ki egy, a politikai szféra szintjén már alig kezelhető, etnikai-vallási jellegű konfliktus.

Mindezt azért kell hangsúlyoznunk, mert 2013. december 4-ére, amikor a harcok újult erővel robbantak ki Banguiban, a nemzetközi hatalmak már elszalasztották annak lehetőségét, hogy politikai szinten rendezzék a kérdést. Az azóta eltelt két hónap azt bizonyította, hogy lényegtelen, ki van épp kormányon Banguiban, az események kicsúsztak a politikai elit kezéből. Az országot keresztény és muszlim milíciák és ad hoc jelleggel szerveződő fegyveres csoportok százai tartják rettegésben, és ezen nem sokat változtat, változtathat néhány száz vagy ezer főnyi békefenntartó erő. A francia és afrikai katonák csak arra voltak képesek, hogy gátat szabjanak az erőszak további eszkalációjának, arra nem, hogy megfékezzék az ország különböző területein és a fővárosban újra és újra fellángoló harcokat.

Éppen ezért túl későn született meg az ENSZ BT december 5-én elfogadott 2127-es számú határozata, amely felhatalmazta a francia csapatokat, hogy minden eszközzel védjék meg a civil lakosságot az atrocitásoktól. Ezzel egy időben ugyanis a Bozizé-párti fegyveresek, kiegészítve az antibalaka milíciákkal, Bangui számos pontján megtámadták a Szeleka harcosait, illetve a muszlimok lakta városrészeket. A bangui nemzetközi repülőtéren levő francia katonai táborba menekülők száma elérte a 10 ezer főt (napjainkra a százezret). François Hollande elnök a BT-felhatalmazás nyomán ígéretet tett arra, hogy az országban tartózkodó 600 fős francia kontingens létszámát 1600 főre emeli – addig is 250 európai katona vonult ki a város utcáira páncélo-

²⁸ Uo. 18. o.

²⁹ Uo. 20. o.

³⁰ CAR's Djotodia dissolves Seleka rebel group. *France24.com*, 2013. 09. 14.

³¹ Unspeakable horrors in a country on the verge of genocide. *Guardian.com*, 2013. 11. 22.

³² Michelle Nichols: Central African Republic chaotic, half population need help, U.N. says. *Reuters.com*, 2013. 10. 29.

³³ *Central African Republic – Priorities of the Transition*, 20. o.

zott járműveken, hogy elejét vegye a további vérengzésnek.³⁴ Mindehhez azonban a franciák nem rendelkeztek elegendő kapacitással, ezért a harcok tovább folytak. December 7-re csak a fővárosban legalább 400-an veszítették életüket az összecsapásokban, és a harcok vidékre (Bossangoa) is áttértek. Ahogy a Nemzetközi Vöröskereszt helyi képviselője beszámolt róla, látták ugyan a nemzetközi csapatok erőfeszítéseit, de azok nem voltak érdemi hatással az eredményekre. „Több időre van szükség” – nyilatkozta.³⁵ Eközben mindkét oldal részéről folytatódtak az atrocitások, és a fegyveresek gyakran házról házra járva gyilkoltak és fosztogattak.³⁶ A helyzetet jól jellemzi, hogy az ENSZ jelentései szerint az atrocitásokban muszlim csádiak is részt vettek, és nem csupán a milíciák, hanem a békefenntartók oldaláról is követtek el gyilkosságokat a keresztények ellen. A vádakát N'Djamena természetesen tagadta.³⁷

A Közép-afrikai Köztársaságban kialakult biztonsági helyzettel kapcsolatban megoszlik a szakértők véleménye. Egyesek szerint a francia alakulatok számára Mali után nagy könnyebbéget jelentett, hogy nem dzsihádisták, hanem rosszul felszerelt és kiképzett milíciák ellen kellett harcolniuk. A felkelők száma is okot adott a bizakodásra, hiszen nem szabad elfelejtenünk, hogy a Szeleka öt fő fegyveres csoportjának a létszáma a becslések szerint sem haladta meg az 1000–3000 főt. Magának a Közép-afrikai Köztársaságnak a hadereje is hivatalosan csupán 3500 katonát tett ki, ami elenyésző, még akkor is, ha a több mint 600 ezer négyzetkilométernyi ország lakossága a becslések szerint mindössze 4,6 millió fő.³⁸ Így a különféle, a Szeleka által eredetileg tömörített öt szervezeten kívüli fegyveres csoportok és a valóban szervezett – és nem csupán ideiglenes jelleggel, egy-egy pogrom erejéig összeálló – antibalaka-milíciák együttes létszáma sem lehet több néhány ezer főnél. Ezen kívül – Malitól eltérően – a konfliktus dimenziói is országos szinten maradtak: a közép-afrikai válság csak mérsékelten érintette a környező államokat, elsősorban a menekülthullámon keresztül, és nem voltak arra utaló jelek, hogy a tágabb régió stabilitását is fenyegetné – szemben például a dél-szudáni válsaggal. Bár utaltunk a csádi és dárfúri fegyveresek feltűnésére, ebben nem volt semmi újdonság: az elmúlt évtizedekben – mint láttuk – számos esetben került sor a milíciák hasonló, határokon átnyúló mozgására.

A franciák számára komoly kihívást jelentett az ország éghajlata is. Míg Észak-Mali nyílt térségei nagyban megkönnyítették a légi megfigyelést, illetve a tuareg és iszlamista erők mozgásának nyomon követését, a Közép-afrikai Köztársaság területének döntő részét őserdő és fás szavanna borítja, ami csaknem lehetetlenné teszi a sikeres felderítést. Ahogy a nyugállományú francia tábornok, Vincent Desportes megfogalmazta, az egyes csoportok hetekre eltűnhetnek a dzsungelben anélkül, hogy bárki felfedezhetné őket. Ez nemcsak a fegyveresek megsemmisítését nehezíti meg, hanem szinte lehetetlenné teszi váratlan támadásaik kivédését is, hiszen bárhol lecsaphatnak az országban, a néhány ezer fős külföldi kontingens pedig mindössze néhány kiemelt hely – repülőtér, nagyobb városok, menekülttáborok – védelmét képes ellátni. Ugyanakkor a növényzet a lakosság túlélését is segítette, akik a fegyveresek elől az erdőbe menekültek.³⁹

A válságkezelés másik nehézsége az a már említett probléma, hogy Malival szemben a Közép-afrikai Köztársaságban kialakult válság politikai megoldása működő államiság hiányában gyakorlatilag megoldhatatlannak tűnik. Az egymással küzdő csoportok mögött nincs igazi politikai ideológia, sokkal inkább csak etnikai ellentétek és egyszerű üzleti érdekek. Mindezeket erősíti a már említett muszlim–keresztény feszültség, amely Louise Lombard antropológus szerint

³⁴ [CAR fighting: 100 dead in Bangui as UN votes for French force](#). *BBC.co.uk*, 2013. 12. 05.

³⁵ Emmanuel Braun: [French, African troops try to halt C. African Republic killings](#). *Reuters.com*, 2013. 12. 07.

³⁶ Emmanuel Braun – Paul-Marine Ngoupana: [French launch Central African Republic mission but deaths mount](#). *Reuters.com*, 2013. 12. 06.

³⁷ Tom Miles: [U.N. points to Chadian collusion in Central African Republic killings](#). *Reuters.com*, 2014. 01. 14.

³⁸ [Seleka, Central Africa's motley rebel coalition](#). *Globalpost.com*, 2013. 03. 24.

³⁹ John Irish – Daniel Flynn: [French troops may find Central African Republic mission easier than Mali](#). *Reuters.com*, 2013. 12. 09.

nem tekinthető teljesen új jelenségnek.⁴⁰ Úgy tűnik tehát, hogy függetlenül attól, ki tölti be Bangui-ban az államfői posztot, a válságkezelés csak hosszabb távlatokban érhet el eredményt.

Michel Djotodia bukása. A nemzetközi szerepvállalás

Bár a legborúlátóbb forgatókönyv, egy, a ruandaihoz hasonló népiertás egyelőre nem következett be, december végére az ország minden ötödik lakosa, több mint 800 ezer ember vált földönfutóvá, és bár a harcok intenzitása – és a halálos áldozatok száma – némiképp csökkent, továbbra is naponta érkeztek jelentések helyi összecsapásokról és több tucatnyi halotról, illetve sebesült-ről.⁴¹ Január elejére a halottak száma meghaladta az ezer főt, a menekülteké pedig az egymilliót.⁴² A harcok hatására az élelmiszerárak az egekbe szöktek, a Világélelmezési Programnak (WFP) januárra már 2,6 millió ember ellátásáról kellett gondoskodnia.⁴³

Január elején az ECCAS tagállami ismét összegyűltek N'Djaménában. A puccsal hatalomra került Djotodia csak azért kapott egy esélyt 2013 áprilisában a Közép-afrikai Köztársaság vezetésére, mert a környező államok abban bíztak, hogy képes lesz megfékezni a káoszt, s megreagálni a Szelekát. Január elejére azonban egyértelművé vált, hogy az elnök képtelen erre, és legbefolyásosabb támogatója, Idriss Déby is kihátrált mögüle. A csádi találkozón épp ezért Djotodiát kész tények elé állították: lehetőséget kapott rá, hogy „önként” lemondjon hatalmáról, és száműzetésbe vonuljon Beninbe, ahol korábban raboskodott. Porto-Novo beleegyezett, hogy befogadja a bukott politikust. A hatalom átmenetileg a Nemzeti Átmeneti Tanácsra szállt, amely feladatul kapta az új államfő megválasztását.⁴⁴

Bár Djotodia távozását január 10-én tömegek ünnepelték Bangui utcáin, ez a biztonsági helyzeten nem sokat változtatott: az ünneplés hamarosan a keresztény és muszlim csoportok közti összecsapásokba torkollott, miközben a Nemzetközi Menekültügyi Hivatal (IOM) adatai szerint az addig távozott 27 ezer külföldi állampolgár mellett további 60 ezer ember kért segítséget az ország elhagyásához.⁴⁵ A helyzeten egyes vallási vezetők közvetítési kísérletei sem segítettek.⁴⁶ Az ENSZ tisztviselői január közepén elismerték, hogy messze alulértékelték a vallási gyűlölet erősségét az országban, s csak későn mérték fel annak valós súlyát.⁴⁷ Franciaország ENSZ-nagykövete, Gerard Araud szerint a helyzet továbbra is rendkívül aggasztó volt Közép-Afrikában, és a francia és afrikai békefenntartók előtt tornyosuló feladatok megoldhatatlannak tűntek.⁴⁸ John Ging, az ENSZ Humanitárius Ügyekért Felelős Irodájának (UN OCHA) műveleti igazgatója január 16-án egy genfi konferencián úgy nyilatkozott, hogy „a népiertáshoz szükséges magokat már elvetették, a szükséges eszközök kéznél vannak.”⁴⁹ Az országban állomásozó francia erők parancsnoka, Francisco Soriano tábornok pedig úgy értékelt, hogy a helyzet valamiképp javult ugyan, „de még mindig nagyon komplikált és törékeny.”⁵⁰

Az egyetlen érdemi lépésnek a helyzet rendezésére az tűnt, hogy január 10-én az EU tagállamai kifejezték támogatásukat egy esetleges EU-művelettel kapcsolatban, és felkérték az EU külügyi és biztonságpolitikai főképviselőjét, Catherine Ashton, hogy a külügyminiszterek január 20-i ülésére készítsen javaslatot egy esetleges közös európai szerepvállalással kapcsolatban.⁵¹

⁴⁰ Uo.

⁴¹ Paul-Marin Ngoupana: [Thousands flood camp in Central African Republic](#). *Reuters.com*, 2013. 12. 29.

⁴² [Central Africa interim leader to step down Thursday: sources](#). *Reuters.com*, 2014. 01. 08.

⁴³ [Central Africa Republic religious hatred was underestimated: France](#). *Reuters.com*, 2014. 01. 05.

⁴⁴ [Celebrations in Central African Republic as leader resigns](#). *Reuters.com*, 2014. 01. 10.

⁴⁵ [C. African Republic's capital tense as ex-leader heads into exile](#). *Reuters.com*, 2014. 01. 11.

⁴⁶ Emmanuel Braun: [Religious leaders seek calm in tense Central African Republic](#). *Reuters.com*, 2013. 12. 11.

⁴⁷ [Central Africa Republic religious hatred was underestimated: France](#). *Reuters.com*, 2014. 01. 05.

⁴⁸ Uo.

⁴⁹ Emmanuel Braun – Tom Miles: [Seeds of genocide' in Central African Republic, U.N. warns](#). *Reuters.com*, 2014. 01. 16.

⁵⁰ Uo.

⁵¹ [Celebrations in Central African Republic as leader resigns](#). *Reuters.com*, 2014. 01. 10.

A lelkesedést azonban csökkentette, hogy Nagy-Britannia és Németország már ekkor jelezte, hogy nem szándékoznak csapatokat küldeni az országba. A január 20-i ülésen valóban döntés született egy EU-s misszió elindításáról, ennek részletei azonban még homályosak: az bizonyos, hogy a korábban emlegetett 1000 fő helyett a telepített erők létszáma csupán 500 fő körül mozog majd, fő feladatuk pedig a civilek védelme és a humanitárius segítségnyújtás biztosítása lesz, elsősorban a fővárosban. A külügyminiszterek egy hat hónapos missziót tartottak elképzelhetőnek, az első csapatok telepítésével február végén számoltak. Fél év elteltével az EU-művelet feladatait a remények szerint az Afrikai Unió MISCA műveletének 6000 békefenntartója venné át.

Az európai uniós erők számára egyébként nem teljesen ismeretlen a terület: 2008-ban, a Csádra és a Közép-afrikai Köztársaságra is áttérjedő dárfúri konfliktus során már állomásoztak európai alakulatok az ország északi részén. A tagállamok ugyanakkor nem támogatták a svéd külügyminiszter, Carl Bildt javaslatát a készenlétben álló harccsoportok bevetéséről: a hivatalos indoklás szerint azért, mert a harccsoportok 120 napos időbeni telepíthetőségi korlátja nem áll összhangban az országban kialakult helyzettel, ami hosszabb elköteleződést tesz szükségesé.⁵² Mindemellett azt is érdemes szem előtt tartanunk, hogy az 500 fő előállítására jóval egyszerűbbnek tűnik, mint egy háromszor ekkora harccsoport alkalmazása. A német külügyminiszter, Frank-Walter Steinmeier még azt is kifejezésre juttatta, hogy a közép-afrikai szerepvállalás nem azt jelenti, hogy az európai államok a folyamatban levő afganisztáni kivonulás után új missziós területet keresnének. A két nagy EU-tagállam mellett az olaszok is jelezték, hogy nem kívánnak részt venni a műveletben. A mérleg másik serpenyője Lengyelország, Svédország, Észtország, Litvánia, Szlovénia, Finnország és Belgium volt, amelyek bejelentették, hogy fontolgatják csapatok felajánlását a művelethez. Az EU emellett 500 millió euró segílyt ajánlott fel az ország számára.⁵³

Az országban található legütőképesebb kontingens tehát továbbra is a francia Opération Sangaris 1600 katonája marad. A páncélozott járműveken kívül Francisco Sorino tábornok egységeinek négy SA330 Puma, két SA340 Gazelle és szintén két AS 550 Fennec harci helikoptere van, szükség esetén pedig rendelkezésükre állnak a környező államokban – Csádban, Maliban – állomásozó francia vadászgépek – Rafale-ok és Mirage-ok – is.⁵⁴ Mint már említettük, a franciák számára egyáltalán nem ismeretlen a terep: 2002-ben az Opération Boali keretében már küldtek csapatokat az országba, és azóta gyakorlatilag folyamatos a jelenlétük.⁵⁵ Bár az első években az európai alakulatok egyértelműen a rezsím támaszaiként tűntek fel – 2007-ben például nagy szerepük volt a „bozótháború” felkelőinek megtörésében –, 2012-től Párizs egyre inkább kihátrált Bozizé mögül, és az év végén François Hollande elnök már azt hangsúlyozta, hogy a francia csapatok fő feladata „a francia állampolgárok megóvása, nem pedig a rendszer védelme.”⁵⁶ A francia erők stratégiai szempontból a Közép-afrikai Köztársaságban ugyanazt a szerepet vették át, amit egy évvel korábban Maliban: a legütőképesebb és legmozgékonyabb egységként a nemzetközi válságkezelés zászlóshajóját jelentik, és ebben sem az EU-erők telepítése, sem a MISCA megnövekedett száma nem hoz majd változást. Utóbbiak valószínűleg helyhez kötött feladatokat látnak majd el az országban, és a helikopterekkel is rendelkező francia erők töltik majd be a gyorsreagálású erő szerepét.

A folyamatban lévő, illetve tervezett európai intervenciós műveletek mellett a válságkezelésben az ENSZ BT 2127-es határozata alapján létrehozott afrikai uniós MISCA játssza a vezető szerepet. Az afrikai államok – a franciákhoz hasonlóan – már hosszú évek óta rész vesznek a Közép-afrikai Köztársaságban folyó katonai műveletekben. 2002-ben az ECCAS FOMUC néven

⁵² Adrian Croft: [EU to send military force to Central African Republic](#). *Reuters.com*, 2014. 01. 20.

⁵³ Uo.

⁵⁴ [Sangaris: point de situation de 7 décembre](#) és [Sangaris: point de situation de 8 décembre](#). Ministère de la Défense, 2013. 12. 08.

⁵⁵ [L'Opération Boali](#). Ministère de la Défense, 2014. január 29.

⁵⁶ [Central African Republic – Priorities of the Transition](#), 26. o.

már telepített egy pár száz fős katonai erőt Banguiba, hogy támogassa a kormány hatalmának megszilárdítását. A 2003-as puccs után a FOMUC már Bozizé pozíciójának megerősítésén dolgozott, és a „bozótháború” során is Banguit segítették. A FOMUC műveleti képességei azonban meglehetősen korlátozottak voltak, gyakorlatilag csak őrző-védő feladatok ellátására bizonyultak alkalmasnak. Hogy növeljék hatékonyságukat, 2008 júliusában a közép-afrikai államok átalakították a missziót, amely a MICOPAX nevet kapta. A művelet feladata a civilek védelme, a biztonsági helyzet javítása, a belső megbékélés elősegítése és a Bozizé által az ellenzékkel kialakítandó politikai párbeszéd elősegítése lett⁵⁷ – ami már önmagában is fikciónak számított. A MICOPAX 500 fős kontingense – változó összetétellel – gaboni, kameruni, csádi, kongói demokratikus köztársaságbeli katonából állt⁵⁸ – ami (ismerve az utóbbi országban uralkodó viszonyokat) jól jellemezte a MICOPAX hatékonyságát. A misszió egyedüli ütőképes egységeit a csádi katonák jelentették, akik – mint láttuk – gyakran királycsináló szerepben tűntek fel az ország történetében. A MICOPAX, miközben határozottan reagált a Szeleka 2012 végi offenzívájára, és a politikai rendezést szorgalmazva megakadályozta, hogy 2013 januárjában a felkelők elfoglalják Banguit, meglehetősen passzívítással szemlélte a 2013. márciusi új offenzívát, és az ECCAS vezetői csak 2013 májusában döntöttek arról, hogy a MICOPAX létszámát 2000 főre emelik.⁵⁹ Az erősítés azonban csak lassan érkezgetett, és összességében nem sokat változtatott az afrikai kontingens bevetettségén.

Éppen ezért az afrikai államok már a nyár folyamán fontolgatták egy új misszió, a MISCA felállítását, amely elvi támogatást kapott a Biztonsági Tanácstól. 2013 októberében az ECCAS döntést hozott a 2588 fős művelet 3500 katonára történő bővítéséről.⁶⁰ Ez azonban még mindig kevésnek bizonyult, minőségi áttörés nem következett be. Emiatt az ECCAS, az AU és az ENSZ 2013 decemberében úgy döntött, hogy hivatalosan, BT-felhatalmazással is megerősítik a MISCA-t, amelynek létszámát 6000 főben állapították meg. Ez már nem az ECCAS, hanem az Afrikai Unió művelete lett, ami lehetővé tette, hogy ütőképesebb alakulatok is csatlakozzanak a misszióhoz. Ilyenek voltak például a szómáliai AMISOM műveletben edződött burundi csapatok, amelyeket az Egyesült Államok légierije szállított át Közép-Afrikába.⁶¹ A 850 fős burundi zászlóalj mellett mindenki nagy várakozással tekint a szintén tapasztalt ruandai alakulatokra. Kigali szintén egy 850 fős zászlóalj telepítését vállalta, amelyből január 20-ig 470 katona érkezett meg. Az ő szállításukat is az amerikai légierő C-17-ei bonyolították le.⁶² A MISCA erőgenerálása és telepítése a körülményekhez képest meglehetősen gyorsan lezajlott, 2014. január 25-én a Reuters információi szerint már 5000 AU-békefenntartó volt az országban.⁶³

A Közép-afrikai Köztársaságban állomásozó csapatok bemutatása nem lehet teljes a dél-afrikai alakulatok említése nélkül. Pretoria – a potenciális nyersanyaglelőhelyekre figyelemmel – már 2007-ben kétoldalú katonai megállapodást kötött Banguival, amelynek keretében 400 dél-afrikai katona érkezett az országba. A dél-afrikaiak nem titkolták, hogy csapataik fő feladata Bozizé hatalmának biztosítása lesz, ezért az ECCAS nem nézte jó szemmel Pretoria térnyerését. 2013 januárjában komoly összecsapásra került sor a dél-afrikaiak és a felkelők között, az előbbiek győzelmével. Mindez mutatta, hogy a kontinens vezető hatalmának kormánya továbbra sem ózdkodik beleavatkozni más államok belügyeibe, még akkor sem, ha ezzel szembe megy saját közvéleményével.⁶⁴ A Szeleka válasza nem váratott sokáig magára: a tavaszi offenzíva során, március 22–24. között a becslések szerint 3000 harcosuk támadta meg a dél-afrikai erők

⁵⁷ MICOPAX. *Europa.eu*, 2014. 01. 29.

⁵⁸ *Historique de l'opération MICOPAX*. *Operationspaix.net*, 2014. 01. 29.

⁵⁹ *Central African Republic – Priorities of the Transition*, 17. o.

⁶⁰ *Cameroonian commander to lead intl stabilization mission in Central African Republic*. *Globaltimes.cn*, 2013. 10. 23.

⁶¹ *Burundian troops airlifted to Central African Republic*. *Shabelle News*, 2013. 12. 13.

⁶² *Rwandan Peacekeepers in Central African Republic Begin Protection of Civilians*. *Mod.gov.rw*, 2014. 01. 20.

⁶³ *Strifetorn Central African Republic names new PM*. *Reuters.com*, 2014. 01. 25.

⁶⁴ *Central African Republic – Priorities of the Transition*, 10–11. o.

táborában tartózkodó 200 külföldi katonát. A háromnapos harcokban az intervenció erők 13 halottat és 27 sebesültet vesztek, míg a támadók közel félezer főt.⁶⁵ Az összecsapást követően – részben belső nyomásra – Jacob Zuma elnök bejelentette a dél-afrikai csapatok kivonását a Közép-afrikai Köztársaságból.⁶⁶

A helyzet 2014 januárjában – kilátások

2014. január 20-án a Nemzeti Átmeneti Tanács Catherine Samba-Panzát, Bangui polgármesterét választotta meg ideiglenes elnöknek, aki a nyolc jelölt közül a második fordulóra jutva, 75 szavazatot kapva győzte le riválisát, az 53 voksot szerző Desire Kolingbát.⁶⁷ Samba-Panza új arcnak számít a közép-afrikai politikában, 2013 tavaszán azért nyerhette el a polgármesteri széket, mert korábban sem a Szelekával, sem Bozizéval, sem az antibalaka mozgalommal nem ápolt szoros kapcsolatot. Ez a „semlegesség” segítette ahhoz is, hogy a Tanács megválassza államfőnek.⁶⁸ Az elnökasszony béketeremtésre irányuló erőfeszítéseit jelzi, hogy az Andre Nzapayeke miniszterelnök vezetésével felálló 20 fős kabinetben számos technokrata kapott helyet, és mind a Szeleka, mind az antibalaka mozgalom küldhetett bele minisztereket.⁶⁹

Az optimizmus azonban még korai lenne. Az afrikai viszonyok közt a „független”, „semleges” jelöltség azt is jelenti, hogy a politikusnak nincs szilárd háttérháza, amelyre szükség esetén támaszkodhat. Samba-Panza hatalmát jelenleg csak a külföldi hatalmak, valamint a Szeleka és az antibalaka csoportok közti törékeny kompromisszum biztosítja. Márpedig utóbbiról nehéz eldönteni, hogy valóban a továbblépést és a békét szolgálja, vagy csupán a felek erőgyűjtését az újabb harcokhoz. Ha az utóbbit, akkor az elnökasszony nem lesz képes megfékezni az erőszakot.

Mindeközben azt látjuk, hogy a harcok tovább dúlnak az országban. Bár a Szeleka harcosai – az őket támogató csádi és dárfúri milíciákkal együtt – január 26-án állítólag kivonultak a fővárosból, a helyi jellegű összecsapások tovább folytatódtak. Csak ezen a napon nyolc ember vesztette életét, és a Nemzetközi Vöröskereszt helyi vezetője szerint mindössze egyetlen emberrel végzett lőtt seb – a többieket kezdetleges eszközökkel, pangával, késekkel ölték meg, egy fiatal nőnek például elvágta a torkát. Mindez azt mutatta, hogy a keresztények és a muszlimok, valamint a különféle etnikai csoportok közti gyűlölködés nem függ a „professzionális” milíciák jelenlététől. Ez erősíti a hasonlóságot az 1994-es ruandai népirtással, ahol a hutuk száz nap alatt pangákkal gyilkoltak meg 800 ezer tuzit és mérsékelt hutut. A Közép-afrikai Köztársaságban január végére a halálos áldozatok száma elérte a kétezret.⁷⁰

Mindebből két következtetés vonható le, amelyek a külföldi missziók szempontjából különösen fontosak:

1. A külföldi alakulatoknak az esetek többségében nem professzionális felkelőkkel, hanem gyengén felszerelt civil lakosokkal kell felvenniük a küzdelmet, hogy megakadályozzák a spontán pogromokat és a népirtást, illetve szétválasszák a feleket. Ez *sokkal inkább belügyi, mint katonai feladatot ró a bevetett erőkre.*
2. Mindebből következik, hogy maga a *DDR-tevékenység – lefegyverzés, demobilizáció és reintegráció – csak korlátozott eredményt hozhat*, hisz meglehetősen nehéz lenne minden szűrő- és vágóeszközt begyűjteni a lakosságtól. Ugyanakkor érkeztek már jelentések a DDR negatív következményéről is: az antibalaka csoportok ugyanis kihasználták, hogy a francia

⁶⁵ Helmoed Römer Heitman: [How deadly CAR battle unfolded](#). *M.iol.co.za*, 2013. 03. 31.

⁶⁶ [SA soldiers return from Central African Republic](#). *Citypress.co*, 2013. 04. 09.

⁶⁷ Paul-Marín Ngoupana – Adrian Croft: [Central African Republic names new leader, EU to send troops](#). *Reuters.com*, 2014. 01. 20.

⁶⁸ [CAR appoints Bangui mayor as interim leader](#). *Aljazeera.com*, 2014. 01. 20.

⁶⁹ Emmanuel Braun: [13 killed in Central African Republic, U.N. envoy says Muslims vulnerable](#). *Reuters.com*, 2014. 01. 27.

⁷⁰ Emmanuel Braun: [Eight dead in Central African Republic capital, rebel leaders flee city](#). *Reuters.com*, 2014. 01. 27.

csapatok lefegyvereztek egyes muszlim közösségeket, és ezt követően a milíciák rátámadtak a védtelenné vált muzulmánokra.⁷¹

3. A civil lakosokon túl maguk a „*professzionális*” felkelők sem jelentenek olyan magas szintű kockázatot és fenyegetést, mint például az iszlamista csoportok Maliban. A Szeleka és az antibalaka harcosai nem jártasak olyan mértékben az aszimmetrikus hadviselésben, mint a dzsihádisták hadszíntereket – Afganisztánt, Szomáliát, Malit – megjárt iszlamista veteránok. Nem vagy alig rendelkeznek improvizált robbanóeszközök, autóba rejtett pokolgépek készítéséhez szükséges tudással, nem beszélve az öngyilkos merénylőkről. Támadásaik rajtaütésszerűek, és jobban hasonlítanak a konvencionális, kézfegyverek és kisebb kaliberű aknavetők, kézi páncéltörő fegyverek, semmint bombák bevetésével vívott gerilla-hadviseléshez. Ez jól megmutatkozott a dél-afrikaiak elleni támadásban, ahol a tizenötshörös túlerőben lévő Szelekát (amely gyakorlatilag a szervezet teljes mozgósítható fegyveres erejét jelentette) az intervenciók erők visszaverték. A viszonylag alacsony fenyegetettségi szintet jelzi az is, hogy a franciák az intenzív szárazföldi járőrözés és számos, a harcoló felek szétválasztását célzó művelet ellenére csak két halottat vesztek az Opération Sangaris alatt egy 2013. december 10-i összecsapásban.⁷² Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a műveleteket nem kellő körültekintéssel kell végrehajtani.
4. A konfliktus dinamikája az elmúlt fél év során látványosan eltávolodott a nagypolitika várakozásaitól. Ez jól megmutatkozott abban, hogy Michel Djotodia képtelen volt megfékezni saját embereit, majd az elnök bukása sem hozott békét az országban. Éppen ezért féltő, hogy még akkor is, ha a Szeleka (illetve a mögötte álló csoportok) politikai vezetői, valamint az antibalaka mozgalom és az egykori Bozizé-párti politikusok egyaránt támogatják Samba-Panza elnökasszony politikáját, az csak középtávon lehet hatással a harcokra. A Közép-afrikai Köztársaságban elindult az öldöklés spirálja, a népiertás szelleme valóban kiszabadult a palackból, és ezt csak masszív rendfenntartói jelenléttel lehet kordában tartani és megfékezni. *Mindez azt jelenti, hogy a jelenleg kilátásban levő intervenciók erők – összesen körülbelül 8000 fő – sem lesznek elégségesek az ország stabilizálásához, nem beszélve azok minőségéről.* Nem véletlen, hogy Ban Ki Mun ENSZ-főtitkár a közelmúltban már arról beszélt, hogy – hasonlóan Malihoz – a MISCÁ-t ENSZ-műveletté kellene átalakítani, hogy jobban hozzáférjen a szükséges forrásokhoz és felszereléshez.⁷³
5. A sajtó nagy lelkesedéssel fogadta az EU döntését a műveletben való részvételről, amit az ENSZ BT minapi döntése is megerősített.⁷⁴ A realitásokat azonban nem szabad szem elől tévesztenünk. Az 5–600 fő körüli misszió legfeljebb arra lehet elegendő, hogy a vállalásnak megfelelően biztosítsa a bangui repülőteret és az ott összezsúfolódott százezernyi menekültet, ugyanakkor semmiféle hatással sem lesz a többi 4 és fél millió lakos sorsára. *Az Európai Unió – Malihoz hasonlóan – ismét marginális szerepet vállalt a válságkezelésben, és beavatkozása alig fogja befolyásolni a biztonsági helyzetet.*
6. A formálódó közös európai uniós művelet kapcsán automatikusan felmerül a magyar szerepvállalás kérdése. Míg a legutóbbi misszió, Mali esetében a globális dzsihádisták előretérése politikai szempontból is indokolttá tette a részvételt, a Közép-afrikai Köztársaság esetében erről nincs szó. Az ott dúló polgárháború egy klasszikus afrikai helyi konfliktus, aminek – szemben például a dél-szudáni válsággal – még regionális szinten is csak korlátozott hatásai vannak. Így a Magyar Honvédség esetleges részvétele az EUFOR RCA-ban alapvetően humanitárius szempontokból, illetve szövetséges elköteleződésből lehet indokolt.

⁷¹ Emmanuel Braun: [13 killed in Central African Republic, U.N. envoy says Muslims vulnerable](#). Reuters.com, 2014. 01. 27.

⁷² *In memoriam*. Ministère de la Défense, 2014. 01. 29.

⁷³ Emmanuel Braun: [13 killed in Central African Republic, U.N. envoy says Muslims vulnerable](#). Reuters.com, 2014. 01. 27.

⁷⁴ [EU troops mandated for Africa mission](#). Dw.de, 2014. 01. 27.